

УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМИ ПРИРОДНИМИ ПАРКАМИ: ДОСВІД ФРАНЦІЇ ДЛЯ УКРАЇНИ

М.Х. Шершун

доктор економічних наук, професор, провідний науковий співробітник
Інститут агроєкології та природокористування НААН (м. Київ, Україна)
e-mail: M.X.SHERSHUN@ukr.net; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9947-8949>

І.С. Микитин

старший викладач

Національний університет водного господарства та природокористування
(м. Рівне, Україна)
e-mail: irynamykytyn23@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-6212-6872>

Н.М. Клим

кандидат економічних наук, доцент

Національний лісотехнічний університет України (м. Львів, Україна)
e-mail: klym.nadya@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4949-6644>

Збереження та охорона біорізноманіття є однією з найважливіших складових збалансованого розвитку суспільства. В Україні станом на 01.01.2021 р. налічувалося 8633 об'єкти природно-заповідного фонду загальною площею 4,1 млн га. Наразі внаслідок нападу росії окупованими залишаються понад 900 об'єктів природно-заповідного фонду (далі — ПЗФ) площею 1,24 млн га, що становить приблизно третину площі ПЗФ України. Серед них є національні природні парки, яких в Україні налічується 56 і вони займають площу 1 399 161 га, що становить 30,6% від загальної площі природно-заповідного фонду України. Післявоєнна відбудова, відновлення заповідних територій, інтеграція до європейської спільноти поставляють перед природоохоронними організаціями нові завдання. Наведено досвід Франції щодо повоєнного відновлення природно-заповідних територій та управління національними природними парками. Це є особливо важливим у контексті вступу України до Європейського Союзу та адаптації національного законодавства до європейських нормативів. Розроблено пропозиції щодо вдосконалення управління національними природними парками на основі досвіду Франції.

Ключові слова: природно-заповідний фонд, регіональний природний парк, проект охорони парку.

ВСТУП

Питання збереження біорізноманіття та вдосконалення управління об'єктами природно-заповідного фонду перебувають у центрі уваги багатьох держав. Основними засадами (стратегією) державної екологічної політики України на період до 2030 року передбачено збільшення площі природно-заповідного фонду до 15% від загальної території країни, що є стратегічним завданням для досягнення екологічної збалансованості території України. На жаль, масштабна агресія росії призвела до того, що станом на сьогодні понад третина території природно-заповідного фонду нашої країни так чи інакше постраждала від військової агресії, а отже, питання відновлення цих об'єктів є надзвичайно актуальним.

Вступ України до ЄС вимагатиме більш суворого дотримання природоохоронного законодавства. Тому важливо вивчити досвід країн ЄС в управлінні заповідними територіями та впровадити їхні кращі практики в роботу уста-

нов ПЗФ. У цьому контексті особливий інтерес викликає досвід Франції — країни, що має схожі з Україною природно-кліматичні умови та значний досвід відновлення заповідних територій після військових дій.

Метою нашої роботи є виявлення особливостей післявоєнного відновлення заповідних територій Франції та аналіз підходів до управління французькими національними природними парками.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженню різних аспектів формування та подальшого управління об'єктами природно-заповідного фонду присвячені наукові розробки вчених Т. Андрієнко, Ю. Гриценка, О. Клімова, В. Паценка, О. Топчієва, Ю. Шеляг-Сосонка, А. Якимчук.

Досвід управління національними парками США та Європейського Союзу розглянуто в статті Н. Попадинця та ін. Підкреслено

важливість залучення зацікавлених сторін до процесу прийняття рішень та підвищення обізнаності громадськості про значення національних парків. Також зазначено, що туризм і зміна клімату створюють нові виклики для управління парками, що є актуальним і для України [1].

О. Дребот та І. Купріянич обґрунтовують напрями вдосконалення фінансової складової економічного механізму розвитку парків, підкреслюючи необхідність узгодження організаційно-економічних, правових, фінансових та екологічних інструментів, що є важливим аспектом у роботі національних парків держав ЄС [2].

У роботах О. Дребот [3] і Т. Кошелюк [4] проаналізовано вплив держави на управління природоохоронними територіями.

Однак питання післявоєнного відновлення природно-заповідних територій є недостатньо вивченим.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Матеріали дослідження включали законодавчі та нормативні акти, наукові праці, монографії, а також офіційні звіти й бази даних, пов'язані з управлінням природно-заповідними територіями у Франції та Україні. Основну увагу приділено аналізу французьких законів про національні парки (*Loi n° 60-708 du 22 juillet 1960* та *Loi n° 2006-436 du 14 avril 2006*) та Закону України “Про природно-заповідний фонд”. Під час дослідження використовувалися також офіційні сайти французьких національних парків (*Parcs Nationaux de France*), звіти Міжнародного союзу охорони природи (*International Union for Conservation of Nature*) та українські інформаційні ресурси.

Для досягнення мети дослідження було використано такі методи: *абстрактно-логічний метод* — застосований для обґрунтування наукових висновків, аналізу та синтезу інформації про правові основи управління національними природними парками (далі — НПП) у Франції та Україні; *метод порівняльного аналізу* — дозволив зіставити структуру, функціонування та фінансування національних парків двох країн. Особливу увагу приділено відмінностям між національними та регіональними парками; *монографічний метод* — використаний для вивчення досвіду управління природоохоронними територіями, зокрема аналізу французьких практик збереження та відновлення біорізноманіття; *метод статистичної обробки даних* — застосований для аналізу кількісних характеристик НПП та їхньої динаміки.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Серед екосистем, що зазнають негативного впливу воєнних дій, найбільше страждає екосистема ґрунту.

Унаслідок розриву боєприпасів будь-якого калібру відбувається часткова хімічна реакція, що призводить до забруднення ґрунтів та атмосфери. Окрім відносно безпечних CO₂ та водяної пари, в процесі окиснення 1 кг вибухівки в повітря потрапляє кілька десятків кубічних метрів токсичних газів: SO₂, NO_x, CO (зокрема, ароматичні вуглеводні, які є значно токсичніші, ніж звичайні). Зрештою, оксиди сірки та нітрогену повертаються в ґрунт з атмосфери через кислотні дощі, що змінюють рН ґрунту та можуть викликати опіки рослин [6]. Значних ушкоджень зазнають також лісові екосистеми через ведення інтенсивних боїв біля них.

Для відновлення пошкоджених територій застосовують консервацію земель. По всьому світу мільйони мінних гектарів залишаються під заборонаю — у Північній Африці, Азії, Південній Америці та Європі. У Лівії третина її території вважається забрудненою наземними мінами та нерозірваними боєприпасами, що залишилися з часів Другої світової війни [8].

Понад 100 років тому, після Першої світової війни, Франція створила “Червону зону” (*Zone Rouge*), передавши на довічне відновлення дикої природи 1200 квадратних кілометрів родючих земель, понівечених війною. Згодом ця площа була зменшена до 100 км², однак у 544 муніципалітетах поблизу “Червоної зони” у 2012 році було заборонено споживання питної води через надмірний уміст перхорлату, який використовується у виробництві ракет і боєприпасів [7].

Саме такий сценарій, який є прийнятним для розвинених країн Західної Європи, варто розглядати й в Україні. Ставлення до охорони довкілля та екологічної безпеки в нашій країні має бути на рівні стандартів західноєвропейських держав.

Франція, завдяки своєму географічному та кліматичному різноманіттю, є однією з найбагатших країн Європи з точки зору екосистем. Вона охоплює Альпи, Піреней, Середземноморське та Атлантичне узбережжя, а також тропічні регіони в заморських територіях, таких як Гвіана, Реюньйон та Гваделупа. Природні заповідники та національні парки відіграють ключову роль у збереженні унікальної флори та фауни, які перебувають під загрозою через зміни клімату, антропогенний вплив та урбанізацію.

У 2023 р. уряд Франції затвердив Стратегію біорізноманіття до 2030 року, яка передбачає низку заходів для захисту та відновлення природних наземних і морських територій. Ця стратегія передбачає, зокрема:

- збільшення площі природоохоронного фонду Франції;
- заборону імпорту продуктів, які сприяють вирубуванню лісів за кордоном;
- відновлення прерій, які є поглиначами вуглецю, і вирішення проблеми забруднення водних ресурсів;
- повний екозахист морських акваторій і материкових льодовиків, із яких на сьогодні під захистом перебуває лише 60% територій;
- створення заповідних територій та висадження мільйона дерев і 50 тисяч кілометрів живоплотів тощо.

Для реалізації цих заходів французький уряд виділив майже 1 мільярд євро у 2024 році, що на 250 мільйонів більше, ніж у 2022.

Національні парки Франції (*Parcs Nationaux de France*) охоплюють 60 730 км², або майже 8% території країни [11]. Разом з іншими природоохоронними територіями вони відіграють важливу роль у збереженні біорізноманіття для нинішнього та майбутніх поколінь. Щорічно національні парки приймають понад 8 мільйонів відвідувачів. Екологічні стежки парків, загальна довжина яких 10 100 км, робить їх ідеальним місцем для активного відпочинку, а також для підвищення обізнаності населення щодо збереження біорізноманіття.

Парки у Франції почали створюватися після 1960 року, коли був прийнятий Закон “Про створення національних парків” № 60-708 від 22 липня 1960 р. [12]. Цей закон став першим великим дієвим інструментом, який привів до створення 7 національних природних парків.

Наступний Закон “Про національні парки, морські природні парки та регіональні природні парки” № 2006-436, прийнятий 14 квітня 2006 р. [13], сприяв створенню ще чотирьох парків. Таким чином, Франція нараховує 11 національних природних парків, 8 з яких розташовані на материковій частині [17].

Згідно з французьким законодавством, Національний природний парк — це “суша або морська територія, де природне середовище, зокрема фауна, флора, ґрунт, надра, атмосфера, води, ландшафти та за необхідності культурна спадщина становлять особливий інтерес та, що важливо, потрібно забезпечити їх захист від деградації та загроз, які можуть змінити їх різноманітність, склад, зовнішній вигляд та еволюцію”. Він складається з одного або кількох ядер, що визначаються як земель-

ні та морські райони, які підлягають охороні, а також периферійної території, яка охоплює всю або частину території муніципалітетів, що покликані бути частиною національного парку, зокрема, через їхню географічну безперервність або екологічну солідарність із ядром, вирішили дотримуватися статуту національного парку та добровільно внести свій внесок у цей захист. Парк може включати території, що належать до морського суспільного надбання та вод, що знаходяться під державним суверенітетом. Парк поділяють на зони:

1) серце парку (*zone cœur*) — зона з високим рівнем охорони, де діяльність людини максимально обмежена для збереження природних екосистем;

2) зона підтримки, або периферія (*aire d'adhésion*) — прилеглі території, де громади співпрацюють з адміністрацією парку для збереження довкілля та сталого розвитку. Закон [13] передбачає мінімальні площі територій національних парків, тобто парки повинні мати не менше 50 км² на плато та 100 км² у горах.

Крім цього, Законом [13] визначено необхідність прийняття проекту охорони парку, збереження та сталого розвитку на 15 років і трирічних програм дій (планів реалізації). Новий закон про національні парки Франції приніс зміни в управлінні та відновленні балансу між органами національного парку.

Французька модель управління Національним парком тепер має три складові: Раду директорів, Наукову раду, Економічну, соціальну та культурну раду. Рада директорів складається з представників держави, місцевих і регіональних органів влади та їхніх асоціацій, представників персоналу парку, а також вибраних місцевих активістів-природолюбів. До них входять, зокрема, представники асоціацій охорони навколишнього середовища, мешканці та користувачі [9; 10; 11; 15]. Слід зазначити, що роль представників місцевої влади в Раді директорів посилилася, оскільки вони повинні мати не менше половини місць у складі [5]. Зросла також роль Наукової (вченої) ради, голова якої є членом Ради директорів. Учена рада приймає рішення щодо організації та проведення наукових робіт на території парку й надає дозволу на роботу в самому ядрі парку. Нова структура — Економічна, соціальна та культурна рада — допомагає Раді директорів та директору, зокрема, в організації економічної політики, контролі за виконанням статуту та представленні місцевої культури.

У 2015 році загальний бюджет 10 національних парків Франції, який переважно фінансується державою, становив майже 79 млн євро

[14]. Він структурований: складається з операційного бюджету та інвестицій, спрямованих на розвиток парку. Операційний бюджет складає основну частину загального бюджету. У 2015 році на всі парки він становив 88% від загального бюджету проти 12% для інвестиційного бюджету.

Операційний бюджет національних парків використовується для фінансування трьох основних статей: заробітної плати — 71% операційних витрат у 2015 р.; позаштатних операційних витрат (технічне обслуговування та ремонт, вивіски, закупівлі матеріалів, поїздки, страхові внески, навчання та дослідження) — 22%; витрат на втручання (субсидії для прямої підтримки певних дій на території парків) — 7% операційних витрат.

Поряд із національними парками у Франції створюються регіональні парки (*Parcs naturels régionaux*). Різниця між національними та регіональними природними парками у Франції полягає в рівні управління, цілях збереження природи та впливі на місцеві громади (табл. 1).

Взаємодія та партнерство — один із ключових підходів у розвитку французьких парків сьогодні. Це стосується не тільки парку та людей / організацій, які його безпосередньо оточують, а й інших парків. Природні парки часто беруть участь у створенні мереж, асоціацій, які вирішують певні проблеми, зокрема питання підприємництва та його відповідність принципам сталого розвитку [16]. Так, Федерація природних регіональних парків Франції заохочує підприємців започатковувати свою справу на територіях парків, надаючи інформацію про бажані напрями: туризм, екоаграрне виробництво, ремісництво, медицина тощо. Водночас зацікавлений підприємець може на сайті Федерації заповнити формуляр-побажання, описавши свою пропозицію. Федерація розглядає пропозицію та допомагає підприємцю обрати найбільш оптимальний парк і підхід для втілення його бізнес-ідеї в контексті сталого розвитку.

У 1980 році в Україні був створений перший національний парк “Карпатський” площею 503 км². На сьогодні в нашій країні є 56 націо-

Таблиця 1

Різниця між національними та регіональними парками Франції

	Національні природні парки	Регіональні природні парки
Масштаб та адміністративний рівень	Це великі охоронювані території, що перебувають під національним управлінням. Вони мають значну екологічну цінність і часто розташовані на природних територіях, які є важливими для збереження біорізноманіття. Управління такими парками здійснюється на державному рівні.	Це території, що охоплюють декілька муніципалітетів та управління ними здійснюється на рівні регіонів або місцевих органів влади. Регіональні парки мають на меті збереження природних ландшафтів, але при цьому враховують потреби місцевих громад та економічного розвитку.
Мета	Збереження природних ресурсів на національному рівні, надаючи великі можливості для досліджень, екологічної освіти та екотуризму. Вони орієнтовані на збереження природних ландшафтів, рідкісних та унікальних видів.	Збереження природи, але вони більше орієнтовані на інтеграцію природоохоронних заходів з економічними та соціальними аспектами розвитку регіону. Це може включати сталий розвиток, агротуризм і збереження традиційних ландшафтів.
Законодавство та правила	Підпадають під суворіший контроль, і тут є обмеження на використання природних ресурсів, що мають на меті збереження біорізноманіття та екологічної цілісності.	Дозволяють більше гнучкості у використанні земельних ресурсів і можуть активно співпрацювати з місцевими громадами щодо управління територією, підтримуючи сталий розвиток місцевих економік.
Розмір території	Зазвичай більші за площею та мають особливий статус охорони природи на національному рівні.	Можуть бути меншими за площею, але охоплюють широкі території з важливими культурними та природними ландшафтами.

Джерело: сформовано на основі [13].

Таблиця 2

Порівняння кількісних характеристик парків Франції та України

Показники	Франція	Україна
Площа території держави км ²	551 695	603 628
Кількість національних парків	11	56
Площа території національних парків, км ²	60 730	16 275
Термін дії проєкту організації території національного парку, років	15	10
Термін дії плану реалізації, років	3	5
Кількість зон у парку	2	4
Кількість регіональних природних парків	58	57
Площа території регіональних природних парків, км ²	117 000	18 000

Джерело: сформовано на основі [11; 14].

нальних природних парків і 57 регіональних ландшафтних парків (табл. 2).

Із таблиці 2 видно, що площа парків Франції в середньому є більшою за площу українських парків. Однак кількість національних парків у Франції значно менша. В Україні в національних парках виділяють заповідну зону, зони регульованої та стаціонарної рекреації, а також господарську зону, тоді як у Франції парки поділяються на зону з високим рівнем охорони та зону підтримки. Проєкти організації території національного парку (стратегії парку) у Франції розробляються на більш тривалий термін — 15 років, в той час як плани реалізації мають коротший термін — 3 роки.

Цікавою є ситуація з розвитком регіональних парків. Українське законодавство має однакові вимоги до створення та організації роботи національних і регіональних парків, за винятком того, що “регіональні ландшафтні парки є природоохоронними рекреаційними установами місцевого чи регіонального значення, що створюються з метою збереження в природному стані типових або унікальних природних комплексів та об’єктів, а також забезпечення умов для організованого відпочинку населення” [18]. Регіональні ландшафтні парки фінансуються із місцевого бюджету. Саме відсутність фінансування призвела до того, що, наприклад, у Рівненській області на території Дермансько-Мостівського ландшафтного парку був створений Дермансько-Острозький національний природний парк, на території регіонального ландшафтного парку “Прип’ять-Стохід” — Нобельський національний природний парк, а на території Надслучанського ландшафтного парку було створено проєкт національного природного парку “Соколіні

гори”. По суті, унікальні ландшафти та заповідні об’єкти регіональних парків сьогодні є складовою частиною національних парків. Підвищення статусу природно-заповідних територій є нормальною практикою, однак в області фактично жодний регіональний парк так і не запрацював. Така ситуація спостерігається не тільки в Рівненській області.

Французька модель управління національними парками заслуговує на увагу, оскільки концентрує науковий потенціал території, що сприяє активізації наукових досліджень на території парку та залученню молоді до природоохоронних заходів. Включення представників місцевої влади до ради директорів парку допоможе вирішити нагальні питання та зробить роботу парку більш прозорою.

Важливим моментом у фінансуванні національних парків є виділення коштів на інвестиції, що дає змогу паркам розвиватися.

ВИСНОВКИ

1. Національні природні парки відіграють ключову роль у збереженні біорізноманіття, екологічній освіті, сталому туризмі та інтеграції місцевих громад у природоохоронну діяльність. Досвід Франції в цій сфері є цінним для вдосконалення української моделі управління парками.

2. Україна повинна врахувати досвід Франції, зокрема створення “Червоних зон” для тривалого відновлення територій, що постраждали внаслідок війни. Необхідно розробити довгострокову стратегію реабілітації природних екосистем.

3. Управлінська модель Франції, яка поєднує участь наукових рад, місцевих органів влади та громадськості, демонструє високу ефективність. Це сприяє залученню молоді, розвитку

наукових досліджень і підвищенню прозорості управління.

4. Важливим аспектом є збільшення інвестицій у національні парки, що дозволяє покращити інфраструктуру, підтримувати екологічну рівновагу та створювати нові робочі місця. Збільшення державного фінансування може стати ключовим чинником успіху.

5. Інтеграція природоохоронних заходів із соціально-економічними потребами місцевих громад сприяє сталому розвитку та ефективному використанню природних ресурсів.

6. Вступ України до ЄС вимагає адаптації національного законодавства до європейських стандартів. Це включає створення нових механізмів управління парками, вдосконалення планування та забезпечення належного фінансування.

7. Необхідно розробити спеціальні програми підтримки регіональних парків, що дозволить уникнути втрати унікальних ландшафтів і підвищить ефективність їхньої роботи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Попадинець Н.М., Графська О.І., Галаченко О.О. Зарубіжний досвід управління територіями природних парків. *Збалансоване природокористування*. 2023. № 3. С. 32–38. DOI: <https://doi.org/10.33730/2310-4678.3.2023.289321>
2. Дребот О.І., Купріянич І.П. Еколого-економічний механізм збалансованості розвитку національних природних парків. *Збалансоване природокористування*. 2023. № 3. С. 14–20. DOI: <https://doi.org/10.33730/2310-4678.3.2023.289317>
3. Дребот О.І. Система державного управління природно-заповідним фондом України та її регіонів. *Регіональна економіка*. 2011. № 4. С. 205–209.
4. Кошелюк Т.В. Інституційна система управління національними природними парками в Україні. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. 2020. № 54. С. 74–89.
5. Хребтій І. В. Децентралізація у Франції: досвід для України. *Аспекти публічного правління*. 2018. Том 6. № 9. С. 32–42. DOI: <https://doi.org/10.15421/151852>
6. Воєнні дії на сході України — цивілізаційні виклики людству. Львів: ЕПЛ, 2015. 136 с.
7. The Real “No-Go Zone” of France: A Forbidden No Man’s Land Poisoned by War. URL: <https://www.messynessychic.com/2015/05/26/the-real-no-go-zone-of-france-a-forbidden-no-mans-land-poisoned-by-war/> (accessed: 28.11.2024).
8. Василюк О., Колодежна В. Якою має бути доля пошкоджених вибухами українських територій. *ГО “Українська природоохоронна група”*. URL: https://uncg.org.ua/iakoiu-maie-buty-dolia-poshkodzhenykh-vybukhamy-ukrainskykh-terytorij/#_ftnref6 (дата звернення: 28.11.2024).
9. Bornet E. La gouvernance scientifique des parcs naturels régionaux (PNR) français: entre savoir-faire et faire savoir. CIST2023 — Apprendre des territoires / Enseigner les territoires, Collège international des sciences territoriales (CIST). Nov 2023. Aubervilliers, Campus Condorcet, centre des Colloques, France. P. 387–390.
10. Décret n° 67–158 du 1 mars 1967 INSTITUANT DES PARCS NATURELS REGIONAU. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000000674543?utm_source=chatgpt.com (accessed: 28.11.2024).
11. Les parcs nationaux de France. URL: <http://www.parcsnationaux.fr>. (accessed: 28.11.2024).
12. Loi n° 60–708 du 22 juillet 1960 relative à la création de parcs nationaux. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000512209/2020-10-28/> (accessed: 28.11.2024).
13. Loi n° 2006-436 du 14 avril 2006 relative aux parcs nationaux, aux parcs naturels marins et aux parcs naturels régionaux. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000000609487> (accessed: 28.11.2024).
14. Микитин Т.М., Шершун М.Х. Еколого-економічні основи розвитку територій національних природних парків: монографія; за наук. ред. проф. М.Х. Шершуна. Рівне: Волинські обереги, 2024. 400 с.
15. Ferretti-Gallon K., Griggs E., Shrestha A., Wang G. National parks best practices: Lessons from a century’s worth of national parks management. *International Journal of Geoheritage and Parks*. 2021. Volume 9. Issue 3. P. 335–346. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijgeop.2021.05.004>
16. Giran J.-P. (député du Var). Les parcs nationaux, une référence pour la France, une chance pour ses territoires, juin 2003. URL: <https://www.vie-publique.fr/rapport/26480-les-parcs-nationaux-une-reference-pour-la-france-une-chance-pour-ses> (accessed: 28.11.2024).
17. Merveilleux du Vignaux P. L’aventure des Parcs nationaux: la création des Parcs nationaux français, fragments d’histoire. Montpellier: édition de L’Atelier technique des espaces naturels, décembre 2003. 223 p.
18. Про природно-заповідний фонд: Закон України від 16.06.1992 № 2456-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12#Text> (дата звернення: 28.11.2024).

MANAGEMENT OF NATIONAL NATURAL PARKS: FRENCH EXPERIENCE FOR UKRAINE

Shershun M.

Doctor of Economics, Professor, Leading Researcher
Institute of Agroecology and Environmental Management of NAAS (Kyiv, Ukraine)
e-mail: M.X.SHERSHUN@ukr.net; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9947-8949>

Mykytyn I.

Senior Lecturer

National University of Water Management and Environmental Management (Rivne, Ukraine)

e-mail: irynamekytyn23@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-6212-6872>**Klym N.**

Candidate of Economic Sciences, Docent,

Ukrainian National Forestry University (Lviv, Ukraine)

e-mail: klym.nadya@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4949-6644>

Preservation and protection of biodiversity is one of the most important components of the balanced development of society. In Ukraine, as of 01.01.2021, there were 8633 objects of the nature reserve fund with a total area of 4.1 million hectares. Currently, as a result of the Russian attack, more than 900 objects of the nature reserve fund (NRF) with an area of 1.24 million hectares remain occupied, which is approximately a third of the area of the NRF of Ukraine. Among them are national natural parks, of which there are 56 in Ukraine and they occupy an area of 1 399 161 hectares, which is 30.6% of the total area of the nature reserve fund of Ukraine. Post-war reconstruction, restoration of protected areas, integration into the European community will pose new challenges for environmental organizations. The experience of France in the post-war restoration of nature reserves and management of national natural parks is presented. This is especially important in the context of Ukraine's accession to the European Union, the adaptation of legislation to European standards. Proposals have been developed to improve the management of national natural parks based on the experience of France.

Keywords: nature reserve fund, regional natural park, park protection project.

REFERENCES

1. Popadynets, N.M., Hrafska, O.I., & Halachenko, O.O. (2023). Zarubizhnyi dosvid upravlinnia terytoriiamy pryrodnykh parkiv [Foreign experience in managing natural park territories]. *Zbalansovane pryrodokorystuvannia — Balanced nature using*, 3, 32–38. DOI: <https://doi.org/10.33730/2310-4678.3.2023.289321> [in Ukrainian].
2. Drebot, O.I., & Kupriianchuk, I.P. (2023). Ekologo-ekonomichnyi mekhanizm zbalansovanosti rozvytku natsionalnykh pryrodnykh parkiv [Ecological and economic mechanism for balanced development of national natural parks]. *Zbalansovane pryrodokorystuvannia — Balanced nature using*, 3, 14–20. DOI: <https://doi.org/10.33730/2310-4678.3.2023.289317> [in Ukrainian].
3. Drebot, O.I. (2011). Systema derzhavnoho upravlinnia pryrodno-zapovidnym fondom Ukrainy ta yii rehioniv [The system of state management of the nature reserve fund of Ukraine and its regions]. *Rehionalna ekonomika — Regional economy*, 4, 205–209 [in Ukrainian].
4. Kosheliuk, T.V. (2020). Instytutysiina systema upravlinnia natsionalnymy pryrodnymy parkamy v Ukraini [Institutional system of management of national natural parks in Ukraine]. *Aktualni problemy vdoskonalennia chynnoho zakonodavstva Ukrainy — Current problems of improving the current legislation of Ukraine*, 54, 74–89 [in Ukrainian].
5. Khrebtii, I.V. (2018). Detsentralizatsiia u Frantsii: dosvid dlia Ukrainy [Decentralization in France: experience for Ukraine]. *Aspekty publichnoho pravlinnia — Aspects of public governance*, 6, 9, 32–42. DOI: <https://doi.org/10.15421/151852> [in Ukrainian].
6. Voienni dii na skhodi Ukrainy — tsyvilizatsiini vyklyky liudstvu [Military actions in the east of Ukraine — civilizational challenges to humanity]. (2015). Lviv: EPL [in Ukrainian].
7. The Real “No-Go Zone” of France: A Forbidden No Man’s Land Poisoned by War. URL: <https://www.messynessyichic.com/2015/05/26/the-real-no-go-zone-of-france-a-forbidden-no-mans-land-poisoned-by-war/> [in French].
8. Vasyliuk, O., & Kolodezhna, V. (n.d.). Yakoiu maie buty dolia poshkodzhennykh vybukhamy ukrainskykh terytorii [What should be the fate of the Ukrainian territories damaged by explosions]. *HO “Ukrainska pryrodokhoron-na hrupa” — NGO “Ukrainian Nature Conservation Group”*. URL: https://uncg.org.ua/iakoiu-maie-but-y-dolia-poshkodzhennykh-vybukhamy-ukrainskykh-terytorij/#_ftnref6 [in Ukrainian].
9. Bornet E. (2023). La gouvernance scientifique des parcs naturels régionaux (PNR) français: entre savoir-faire et faire savoir. CIST2023 — Apprendre des territoires / Enseigner les territoires, Collège international des sciences territoriales (CIST). Aubervilliers, Campus Condorcet, centre des Colloques, France [in French].
10. Décret n° 67–158 du 1 mars 1967 INSTITUANT DES PARCS NATURELS REGIONAU. (1967). URL: https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000000674543?utm_source=chatgpt.com [in French].
11. Les parcs nationaux de France. (n.d.) URL: <http://www.parcsnationaux.fr> [in French].
12. Loi n° 60–708 du 22 juillet 1960 relative à la création de parcs nationaux. (1960). URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000512209/2020-10-28/> [in French].
13. Loi n° 2006–436 du 14 avril 2006 relative aux parcs nationaux, aux parcs naturels marins et aux parcs naturels régionaux. (2006). URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000000609487> [in French].
14. Mykytyn, T.M., & Shershun, M.Kh. (Ed.). (2024). *Ekologo-ekonomichni osnovy rozvytku terytorii natsionalnykh pryrodnykh parkiv: monohrafiia [Ecological and economic foundations of the development of national natural park territories: monograph]*. Rivne: Volynski oberehy [in Ukrainian].
15. Ferretti-Gallon, K., Griggs, E., Shrestha, A., & Wang, G. (2021). National parks best practices: Lessons from a century’s worth of national parks management. *International Journal of Geoheritage and Parks*, 9, 3, 335–346. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijgeop.2021.05.004> [in English].

16. Giran, J.-P. (député du Var). (2003). Les parcs nationaux, une référence pour la France, une chance pour ses territoires. URL: <https://www.vie-publique.fr/rapport/26480-les-parcs-nationaux-une-reference-pour-la-france-une-chance-pour-ses> [in French].
17. Merveilleux du Vignaux, P. (2003). L'aventure des Parcs nationaux: la création des Parcs nationaux français, fragments d'histoire. Montpellier, édition de L'Atelier technique des espaces naturels [in French].
18. Pro pryrodno-zapovidnyi fond: Zakon Ukrainy vid 16.06.92 [About the nature reserve fund: Law of Ukraine from 16.06.1992]. (1992). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12#Text> [in Ukrainian].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ШЕРШУН Микола Харитонович, доктор економічних наук, професор, провідний науковий співробітник, Інститут агроєкології і природокористування НААН (вул. Метрологічна, 12, м. Київ, Україна, 03143; e-mail: M.X.SHERSHUN@ukr.net; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9947-8949>).

МИКИТИН Ірина Степанівна, старший викладач, Національний університет водного господарства та природокористування (вул. Соборна, 11, м. Рівне, Україна, 33000; e-mail: irynamykytyn23@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-6212-6872>).

КЛИМ Надія Михайлівна, кандидат економічних наук, доцент, Національний лісотехнічний університет України (вул. Генерала Чупринки, 103, м. Львів, 79057; e-mail: klym.nadya@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4949-6644>).

Новини

Новини

Новини • Новини • Новини

Нацпарк «Подільські Товтри» продовжує підвищувати свою рекреаційну привабливість та доступність. Національний природний парк «Подільські Товтри» за активної підтримки Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України вже другий рік поспіль втілює в життя амбітний план — розвиток рекреації та туризму. 2021–2022 рр. команда Парку працювала над впорядкуванням рекреаційної ділянки «Сокіл» (у с. Сокіл Жванецької громади). Сьогодні там паспортизований пляж, місця для відпочинку на природі, будиночки для проживання та багато іншого. З кінця минулого і до сьогодні активно наповнюємо рекреаційну ділянку «Давня Бакота».